

Observatoriu ese de doue ori in
septembra, mercurea si sambata.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu post'a in laintrulu monarchie
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau
11 franci; — numeri singurati se
dau cate cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se plateau pe serie seu linia, cu
litera merunte garmondu, la prima
publicare cate 7 cr., la adou'a si a
treia cate 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratunile se pota face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriul in Sibiu.

OBSERVATORIULU

Diariu politiciu, national-economicu si literariu.

Nr. 81.

Sibiu, 10/22 Octobre 1879.

Anulu II.

Partidele in parlamentulu Austriei.

In Nr. precedente vediuramu care fuseseră tinută
natiunei ceche sau boeme in cei 16 ani de resis-
tentia passiva, in interesulu autonomiei regatului
loru si alu individualitatiei nationale, si cum aceea
reusi de a fi recunoscuta chiaru in discursulu de
tronu. Cá de 10 dile, adeca dela 8 Oct. incóce,
in acestea cestioni vitali pentru tóte nationalitatile
din monarchia, se intemplara si alte lucruri de
importantia suprema. Cei 54 deputati cechi pre-
sentara declaratiunea loru si in parlamentu, fóra
cá se se intempele vreunu scandalu cá in alti ani
si anume cá in diet'a ungarésca pe la anii 1866
pàna 1867, pre candu mersesera si din Transil-
vania cátiva deputati romani. De aici se inchiaie
cu totu dreptulu, cá majoritatea actuale a camerei
recunoscé, cumcà majoritatile anterioare fusesera ne-
drepte si tiranice cátiva nationalitatii.

Una alta impregiurare ce merita cea mai de
aprópe atentiune este, cá majoritatea noului par-
lamentu nici-decum nu e compusa din deputati de
ai nationalitatilor negermane, cá-ci acestia alesi
dupa legile electoralni egoistice de mai inainte, totu
mai sunt in minoritate; s'au aflatu inse multime
de germani, carii cá deputati alesi, facu causa
comuna cu nationalitatile, din convictiune cá asia nu
mai pote merge, cá ori-cátu se fia elementulu austro-
germanu de civilisatu si inaintatu, elu remasă sin-
guru totu nu va fi nici-odata in stare de a sustine
monarchia, nici chiaru in unire cu elementulu
magiaru, precum si cá acelea nationalitatii, care'si
versara totudeauna, isi vérsa si astadi pung'a si
sangele pentru integritatea si prosperitatea monar-
chiei, mai curendu sau mai tardu se voru smulge
de sub pressiunea la care fusesera condamnate, cá
inse ar fi o nebunia criminale a provocá crise si
catastrofe numai cu scopu de a'si asigura germanii
predominirea loru, candu ei se afla in manifesta
minoritate de $\frac{1}{3}$ din intrég'a poporatiune a Cis-
laitaniei.

Se dice inse, cá acei deputati germani carii
facu causa comuna cu cechii si cu ceilalti nationali,
sunt conservativi, ba sunt autonomisti, ba federalisti,
ba feudalisti. Ar fi lucru fórt periculosu, daca
noi romanii ne-amu lua dupa nescce nomenclature,
care astadi nu mai au intielesulu de odinióra. Noi
in anulu trecutu feceramu acestoru partide politice
óresi-care analise, pre candu se desbatea in par-
lamentulu imperiale noulu contractu dualisticu. In
locu de a repeti cele scrise pe atunci, ne mar-
ginim astadi a le caracteriza numai in prea puçine
cuvente.

Conservativu semnificá odenióra privilegiu,
exemtiune, aristocratia domnitóre. Astadi privile-
giulu in sensulu vechiu in Austri'a nu mai are
nici-unu intielesu, elu a devenit anachronismu. Astadi
conservativu este acela ce voiesce a conserva dreptu-
rile vechi ale tierii, libertatile ei, facia si de
coróna, si de celealte tieri ale monarchiei, si con-
servativu este acela, care voiesce a conservá na-
tionalitatea si limb'a, individualitatea poporului din
care s'a nascutu elu. Oppusulu conservativului de
astadi se dice rebelu tiranu si furu alu drepturilor
tierii si natiunei sub masc'a libertathei universale
si mai virtosu a cosmopolitismului asia cum ilu
intielegu rebelii, care inse este o chimera, fata morgana,
insielatiune, minciuna.

Autonomistii sunt astadi acei carii au fostu si
eri si alaltaeri, adeca aceia carii voru se traiésca
in comunitate cu mai multi, in comuna, districtu,
tieră, imperiu, Europ'a, lumea tota, ei inse nu sufere
pe nimeni, cá in laintrulu casei loru, in familia
se se amestece vecinii, se dispuna, se comande, si
apoi se aiba impertinentia de a'ti mai cere si
plata, pentru-cá ti-au stramatatu mesele si scaunele
dela unu locu la altulu. Autonomistulu ii dà pe
usia afara.

Cuventulu federalistu este o momia (ciuha),
cu care centralistii voru se sparii pe monarchu,
pe dinastia, pe germani, pe tota lumea. Insistem
pe langa ce amu disu despre federalismu in anulu

trecutu, intemeiatu pe istoria: Monarchia austriaca
s'a formatu, s'a consolidatu si a inflorit prin federalismu,
care adaose tiéra la tiéra, provincia,
districtu la districtu. Centralistiloru nu le place acestu
adeveru in Vien'a, precum nu le place nici in
B.-Pest'a nici nicairi. Si de ce nu? Pentru-cá
planulu loru este a concentra si stringe la unu
singuru punctu tóte poterile si sudorile tieriloru,
in favórea cătă unui singuru elementu national, care
si-a pus se pape totu, se inghitia totu, se se
ingrasie numai elu si se se infle cá lipitorile:

Feudalismulu in form'a sa vechia érasi
nu mai are astadi nici-unu intielesu.

A mai lupta in dilele nóstre contra feudalismului,
a incerca se desarmam su pe cavaleri, pe grafi
si baroni acum, candu poporulu intregu se de-
prinde in arme, ar semnifica că te bati cu morile
de ventu, cá tristulu cavaleru Don Quixotte. Nu
feudalismulu, ci plutocrati'a, domni'a banului,
lacomi'a dupa averi colossali, rapacitatea de banditi,
speculatiunea de charlatani este aceea ce
amerintia tieri si popora cu ruina, subminandu
totuodata si moral'a, religiunea, credint'a in ho-
nestatea ómeniloru. Feudalii nu mai tragu nici-unu
folosu directu din vechile loru privilegie care nu
mai existu. Daca o parte mare din ei se mai
tine cá oleulu pe de asupra apei, acésta isi are
cu totulu alte cause, precum, averi mari remase din mosi
de stramosi, administrate bine si conserve; ala-
turea cu acestea sau adeca cu ajutoriulu acestora,
educațiune si instructiune superioara, multilaterale si
totusi solida, in fine connexiuni pretiose cu tota
societatea européa din sferele mai inalte.

Cei din partid'a numita a liberaliloru, carii
sunt altu ori-ce numai liberali nu, voiescu se sparia
pe lume cu aceea, cá autonomistii voiescu se spargă
constitutiunea. Ar fi mari nebuni autonomistii,
candu s'ar afla tocma ei cá se lucre contra liber-
tatiei constitutionale si in favórea absolutismului.
Tocma din contra, autonomistii sunt decisi a sparge
prin absolutismulu celu mai periculosu, ingradit
de falsii liberali nationalisti germani, cu forme
constitutionali, cá se insie lumea cu ele. Asia, au-
tonomistii sunt decisi a smulge masc'a la o parte,
că se se presente scheletulu rínjitoriu cá mórtea,
intru tota golatatea si uritiunea sa. Nu delaturarea,
ci reform'a constitutiunei este scopulu autonomistiloru,
largirea ei, cá se mai incapă in ea si altii
alaturea cu germanii in Cislaitani'a si alaturea cu
magiarii in Translaitani'a.

Cumcà autonomistii au majoritatea s'au vediutu
si pàna acum la alegerea presiedintiloru si a co-
missiunei de 24 pentru compunerea adressei la cu-
ventulu de tronu. Numai cătu autonomistii au
fostu si drepti, si generosi, precum li s'a si cuvenitul,
că-ci ei n'au abusatu de majoritatea loru, ci anume
in comissiune au alesu noue membri, cum si cătă
unu vice-presiedinte dintre centralisti.

Mai multe alte puncte ale cuventului de tronu
din 10 Octobre merita unu studiu aprofundatul,
pe care ar trebui se ni-lu facemu cu totii.

Banc'a austro-ungarésca.

Este sciutu, cá pàna acum avea o singura
banca privilegiulu fórt pretiosu de a emitte bilete
de valóre sau asia numit'a charteia-moneta, pentru
tota monarchia, si aceea era asia numit'a Banca
nationala din Viena, carea se intemeiese inca
din secolulu trecutu. Dela dualismu incóce ungu-
renii isi incordara tóte poterile, cá se fundedie
si ei o banca de bilete curatulungarésca, ne afandu
inse nicairi diecile de milioane in metalu cá ga-
rantia sigura pentru publicu, au pasit la invoiel'a
cunoscuta, cá adeca banc'a nationale se se prefaca
in banca comuna, cu nume de banca austro-ungarésca,
a carei una parte se functionează si in
Ungari'a, éra biletele se aiba doue texturi, nemtiescu
si ungurescu, cum si doue arme (Insignia), austriace
si unguresci. Asupra textului si armelor curgu
discussiunile mai bine de unu anu. In fine dupa
scirile mai noue s'au invoitu abia si se crede că

dóra dela 1 Ian. inainte voru esi in circulatiune
biletele nove de banca (Banknoten), éra cele vechi
se voru cassa cu incetulu in cursu de vreunu anu.

Intr'aceea directiunea centrale a bancei
anuntia dilele trecute pre toti căti possedu
actiuni de ale bancei vechi nationale, cá mer-
gându pe la bancile filiali, se le schimbe cu actiuni
noue austro-unguresci, pentru-cá cele vechi se
voru cassa. De aceea reflectam si noi pe aceia
dintre lectorii nostrii, carii au actiuni de ale bancei
nationale, cá se le schimbe pàna pe la Martiu 1880
sau si mai curendu. Actiunile vechi ale bancei
nationale au astadi cursu prea bunu, adeca 846 fl.
din 600 fl., in care stetesera odinióra mai multi
ani. Acestu cursu trebuie se'l conserve si cele noue.

Banci insielatòrie.

Cu acésta ocasiune reflectam pe publiculu
nostru la spurcatele insielatiuni si charlatanii ce se
facu in dilele nóstre de cătra mai multe alte banchi,
dela Vien'a, B.-Pest'a, Hamburg, Frankfurt etc.,
cu asia numite losuri partiali (Ratenbriefe), cu losuri
originali (Original-Lose) si cu companii de căte 20
de participant. „Pester Lloyd“ care de altumentrea
este celu mai mare amicu alu banciloru, irritatul
prin atâtea spoliatiuni de milioane, pe care le storcu
charlatanii cu modulu acesta dela lume, dice că
acésta este camatari'a cea mai blastemata, cu care
s'au in bogatitu căteva banchi si cere dela tribunale,
cá pe acei insielatori se'i pedepsesc in sensulu
SS-lor 379, 380 et 383 din noulu codice penale
dela 1878; se fia pedepsiti cu temnitia dela 1 pàna
la 5 ani si in bani dela 500 pàna la 2000 fl.
v. a. (P. Ll. Nr. 270 din 30 Sept.)

Gubernulu facut pàna acum numai atâta, că
dede ordinu cá pe mâmularii (Häusler) carii ambla
din casa in casa cu losuri si promesse, tóte false,
se'i prinda si se'i inchida. Noi din partea nostra
rogam pe romani, cá dela bance necunoscute si
dela ómeni necunoscuti se nu cumpere niciodata
nici o secatura de losuri de acelea, se nu creda
palavreloru, ci se'i dea pe usia afara.

In cătu pentru Romani'a, pàna inainte cu
5—6 ani, agentii si colportorii charlatani rafinati
facea „trebi bune“ cu losuri, cu sorti si cu pro-
messe de ale banciloru straine mai multu numai
in Bucuresti, Iassi, Braila si Galati; dara in anii
din urma au inceputu se cutriere tóte piatiele de
a dou'a categoria, scotiendu banii dela mii de ómeni
lacomi la castiguri usioare, inse totu asia de usori
la minte, pe nescce bilete de nici o valóre, false
pe din intregulu, tiparite inse frumosu si ilustrate
cu figuri de fantasia, cá se placă la ochi si se se-
duca lumea. Totu acei charlatani compunu asia
dise reclame pompóse, in care promitu castiguri
de sute de mii, punu de le traducu in limb'a na-
tionale, le publica prin diarie si in foi volante,
platindu pentru publicare taxe bune din enormele
sume pe care le insiéla. Sute de mii esu pe acésta
cale in fia-care anu din Romani'a. Totu asia se
intempla si cu loteriile straine, propria numite asia.
Cu acelea inca se scotu bani grei din tiéra. Dute
inse la „amatorii“ de losuri si loterii straine cu o
lista de abonamentu la vreo carte romanesca buna,
sau la vreunu diariu seriosu, căti arata usi'a, cá
si cartoforii carii castiga sau perdu intr'o singura
nópte căte 50—100 Napoleondori. Pentru liter-
atur'a nationale n'au nici-unu banu.

Gubernele europene iau mesurele cele mai
aprige, atâtua contra banciloru straine, insielatòrie,
cătu si contra loteriloru straine. Anume gubernulu
austriacu pôrta grija prin agentii sei diplomatici
din alte tieri, cá se demasce pe charlatani, cure-
tédia firmele, confisca losurile, arestédia pe agentii
loru. Ar fi timpulu cá si gubernulu Romaniei se
ia mesurile cele mai seriouse contra aceloru locuste
voraci si devastatórie. Sunt alte intreprinderi se-
riose, chiaru si banchi cu fonduri reali, conduse de
ómeni cu caracteru onestu, nepatatu, care se potu
recomanda cetatiilor statului. Se pare inse că
este timpulu supremu, cá precum s'a facutu in alte
staturi, asia si in Romani'a se ia amâna chiaru

camerele cestioni de natur'a acestora, regulandu-le intieptiesce prin legi positive.

Se se mai scia, că ambla si agenti in numele unor banchi, care nu exista de locu si n'au existatu nici-o data. Acestia sunt trecuti in alte tieri in categori'a lotrului dela drumuri si a spargatorilor de incuietori. Voiti actiuni, losuri si s'orti? Acolo sunt ale staturilor bine intemeiate, gubernate omenesce si intieptiesce, cum si ale bancilor cunoscute, cu fondu reale si garantatu de ajunsu.

Transilvania.

— Sibiu 21 Oct. (Diverse.) Consistoriul plenariu adunatu din intrég'a provincia metropolitana gr.-res. romanésca, lucrando in cursul septemanei trecute cu mare diligentia, a terminat si decisu unu numeru considerabile de cause si cestioni. Preas. Sa domnulu episcopu diecesanu alu Aradului s'a intorsu astadi la resiedint'a sa.

La cele doue intrebari modeste facute de noi inainte cu trei septemani asupra unoru afaceri grave, scolastice si de fundatiuni, ne venira, de si numai pe cale privata, informatiuni positive. Asia se adeverédia, că ministrul instructiunei a tatai in adeveru in autonomi'a bisericésca candu a poruncit, că propunerea limbei magiare in scólele elementarie se se defiga la cete 8 ore pe seputeman. Daca, si cum voru fi remunistratu auctoritatile eclesiastice competente la acea ordonantia, nu am aflatu pana acuma.

Totu asia se adeveri si scirea despre ceealalta ordonantia ministeriala, prin care sunt opriti anume Blasianii, a cumpară mosii, pamentu, dominiu, scurtu, averi immobili, din fondurile eclesiastice, administrate de clerus. Jurisconsultii pe cari ii are Blasiu sciu fóte bine, că in Transilvani'a mai domnesce inca totu Codicele civile de legi ale Austriei, in care nu se afla nici umbra de unu interdictu că acesta, ce semena fóte cu vechi'a lege feudalistica, dupa care nu potea cumpara nimeni averi immobili nobilitarie, decat numai cu invoreea Corónei, buna-óra precum se cumparase mai de multu dominiulu dela comun'a Cutu pentru seminariulu metropolitanu din Blasiu. Aceiasi jurisconsulti avendu codicele de legi si intrég'a praxe dela 1854 incóce sub ochii loru, au si datorint'a de a reflecta pe ministru la ordonantia sa si a'i observa, că superinspectiunea statului asupra averiloru bisericesci nici in Transilvani'a si nici airea in tota Europ'a civilisata nu s'a espluat nici aplicatu in sensulu acesta, si nu s'a aflatu nicairi vreunu ministru care se fia poruncit cuiva, ce se cumpere pe banii sei. Asia ceva nu ar mai fi superinspectiune, ci unu tutoratu din cele mai periculose. Clerulu rom.-catholicu ungurescu din Transilvani'a cumparase mai anterti unu dominiu, de nu ne insielamu, cu 400,000 fl., fóra că ministrului se'i fia plesnitu prin capu a'lu opri. Dilele acestea se va tinea la Alb'a-Iuli'a tocma sinodulu amestecat romano-catholicu, compusu din clerici si din mireni, care dupa tóte probabilitatile se va ocupa si astadata cu fondurile si dominiele eclesiastice, fora că se intrebe pe vreunu ministru. Calvinii, luteranii, unitarianii din Transilvani'a si Ungari'a, tari, fóte tari in aperarea autonomiei loru, cumpara cu banii loru, din fondurile loru, ori cete averi immobili potu cumpara, si nu s'a pomenit u ca se le fia disu vreodata cineva: Nu cumparati bunuri immobili, ci se elocati fondurile vóstre numai in cutare obligatiuni de ale statului.

Ajunsu-au lucrarile acolo, in càtu numai autonomi'a bisericsei greco-catholice romanesci se devina o fictiune, frase sunatória in desertu? Pana aci se ajunga óre egalitatea de drepturi? Contra blasianilor nu a fostu in stare de a proba pana acum nimeni, că aru fi dilapidat ceva din averile si fondurile eclesiastice. Dara unde s'ar si potea, candu fisculu le mai tine pana in dio'a de astadi cu mana de feru in administratiunea sa. Numai fondurile remase dela fericitulu mitropolitu Alexandru St. Siulutu se administra in locu, prin unu corpu mixtu, compusu din clerici si seculari, in sensulu testamentului seu. Cum a fostu administratul acelui fond pana acum, se cunósce din sum'a ce se facu din adaogerea veniturilor anuali, care se apropie la 300,000 fl. v. a. Din acea suma se cumparara mosiile commassate dela Cenad-e-Cergau, că din una ce stă mai multu sub administratiune nationale decat eclesiastica; apoi insusiu testatorulu a lasatu cu limba de mórte: se cumparati bunuri immobili. Póte unu ministru se infranga testamente, a caroru validitate legala este recunoscuta, sanctionata? In veci nu pote.

De altumentrea ni se spune că lucru positivu, că s'a aflatu unu pretendente de alu unuia din din

venditori, care a cerutu anularea licitatiunei. Recursele de nullitate sunt in adeveru unu midiulocu fóte probatu in mai multe casuri de a nimici din lips'a unui punctuletiu de forme, ori-ce licitatiune. In acestu casu blasianilor le-ar remanea érasu in lad'a wertheimiana acei 47.000 fl. pe cari era se'i dea, anume comitelui Georgie Csáky 25000 si lui Comáromi (s'a mai esactu la creditorii sei) 22,500 fl. Vediendu si blasianii si altii carii voiesc se aiba proprietate de pamentu in locu de chartia, că in patri'a loru nu'si ajungu scopulu, voru veni la ide'a la care au venit de multu capitalistii din Austri'a, ba chiaru si cátiva magiari curati, pe cari'i cunoscemu si noi bine, că se'si cumpere domnie in Romani'a.

— (Comunicatiunea cu Romani'a). In unulu din Nrii precedenti mai atinsaramu ceva in acésta cestiu importanta. De atunci veni scirea positiva, că calea ferata pe Valea Prahovei — Brasovu-Predealu-Sinaia-Comarnicu-Bréz'a-Campina, se va deschide intréga si de siguru asia, in càtu comunicatiunea cu capital'a Romaniei va fi restabilita perfectu. Cu aceeasi ocasiune inse reflectaramu si la miserabil'a comunicatiune dela Sibiu cu Romani'a prin Turnu-rosiu.

Locuitoru fruntasi din vecinatate voru se scia de siguru, că pentru asternerea sioselei dela Calimanesci incóce s'a votatu si numeratu in anii trecuti de cetea-ori sumele necessarie, drumulu in se totu nu s'a facutu, decat numai pana la unu punctu dincóce de Calimanesci, éra de acolo incóce se ferésca D-dieu se nu caletoresci érn'a sau pe timpu ploiosu, că-ci te joci cu viati'a. Totu asia se traganédia de 25 de ani si facerea sioselei dela Campu-lungu spre passulu Branului, in càtu se face cu chiu-cu vai pana la unu locu, apoi éra incetédia.

Bine ar fi candu vreunu prefectu, vreunu colonelu, s'a chiaru vreunu domnu ministru ar visitá si localitatile de yami si de custodia, de pe la fruntaria si anume pe cele dela Turnu-rosiu, care in comparatiune cu cele de pe teritoriulu transilvanu sunt adeverate bordeie, colibi, ruine, éra nu locuintie de functionari si de oficiari.

Dintre scirile particularie venite in dilele din urma avemu si unele, care voru interessa pe multi dintre lectorii de dincóce. Junele dr. de medicina d. Blasianu dupa ce depuse la facultatea din Bucuresti examenul de admitere cu succesu eminente, a si fost admis la prace in Romani'a. Pe d-nu Crainicu, maioru reformatu (dimissionatu), curtea juratiloru ilu acquita pentru conflictulu sangerosu de asta-véra.

Doue proiecte de legi din cele mai importante.

Din proiectele de legi prevedute in cuventulu de tronu alu Austriei, ministeriele ambelor parti ale imperiului au si inceputu a da pe cele mai importante. Intre acestea la loculu antaiu este proiectulu de lege relativu la administratiunea Bosniei si Hertegovinei si stă din siese §§, alu caroru simbure este că, dupa-ce acele provincii au fostu ocupate cu poterile ambelor parti ale monarchiei, ministeriele respective se fia autorisate a influentiá in administratiunea provisoria a acelora, prin urmare se participe la tóte discussiunile, că se voru deschide in acésta cestiu. Spesele administratiunei loru se se copere din veniturile acelora; déca inse acele nu s'ar ajunge si s'ar cere subventiune dela monarchia, atunci ambele parti ale acesteia au se le voteze prin legi consumatórie. Ori-ce alte schimbari s'aru face pe viitoriu, in acele provincii, au se tréca prin legislatiunile ambelor tieri.

Care este intielesulu genuinu alu acestui proiect? Elu este fóte afundu tajatoriu in dualismu; că-ci adeca, dupa-ce Bosni'a si Hertegovina nu se incorporéza si nu se dau nici in administratiunea Austriei nici in a Ungariei, ele remanu că se fia administrate si gubernate de cătra ministeriulu centralu din Vien'a. Ér' cele döue parti ale monarchiei sunt obligate a inplini lipsele de bani, care s'ar arata dupa timpuri mai alesu candu voru incepe se faca si pintre muntii Bosniei cali ferate, cine mai scie pana unde. Acésta prevedere au adusu pe press'a opositiunei unguresci in furia precum abia s'a mai vediutu de 12 ani incóce; că-ci niciodata nu s'a disu pana acum despre unu ministru, ceea-ce scrie „P. Napló“ din 16 Oct.: „In locu de a face colecte pentru unu mausoleu lui Fr. Déak, faceti mai bine o temnitia in care se inmormentati pe Coloman Tisza.“ Si acestu limbagiu brutalu demnu de americani, adressatu ministrului presideturu alu Ungariei, ese din pen'a unui aristocrat, baronu, magnatul alu tierei. Pricepemu si noi fóte bine, că pe unu ministru se'l dea in

judecata criminale, ori candu elu comitte si comanda organelor sale administrative prin ordonantie ministeriali, că se calce legi sanctionate, sau se nu le execute, sau se falsifice sensulu loru claru si respicatu; ori că le comanda se subtraga bani publici, sau se vendia dreptatea pe bani; in casuri de acestea, da, au patit'o si in alte tieri unii ministrii, daca in acele au existatu adeverata lege pe responsabilitate ministeriale, éra nu numai fictiune. Dara candu ministrul unui statu se se dice a fi constitutionale monarchicu, vine cu unu simplu proiectu de lege, inse că atare incuviintiatu de monarchu si permisu că ministrul se'l astéerna corpului legislativ spre desbatere, — a'i dice atunci: la temnitia cu tine, semnifica puru si simplu a denega ori-ce respectu corónei, cu care altumentrea ungurii se lauda in lumea mare si o pôrta in gura pe fiacare di.

Că proiectul de lege relativu la Bosni'a si Hertegovin'a este de cea mai mare importanta pentru tóte popórale monarchie, nu mai incapse nici-o indointia; că inse tocma Corón'a este prea decisa a'si realisa planurile sale in acea directiune, si că popórale slave, barbatii de statu, si generalii loru ii voru sta in ajutoriu cu totu zelulu si devotamentulu, o pote sci de siguru si celu din urma magiaru; inca si mai multu: că massele poporului austro-germanu, industriali, comercianti, artisti etc. nu numai se bucura de ocuparea acelor tieri, dara si dorescu din sufletu incorporarea lor definitiva, o pote sci oricine are a face cu germanii. Unu campu largu vedu ei deschidiendu-se pentru industri'a si comerciulu loru pe viitoru in totu triunghiulu iliricu, si pana la unu gradu óre-care au dreptate. Anglia si francesii le voru face mare concurentia; dara in fine voru lupta si austriacii, că-ci si ei sunt ómeni fóte laboriosi si voru strabate in multe.

Altu proiectu de lege pusu pe mesele corpuriu legislative mai dintru odata, in Vien'a si in Budapesta, este pentru intregirea armatei sau legea de inrolare, de asentare. Candu cu infinitarea celui de antaiu dualismu, se decisese că si legea acésta se tréca de aci inainte prin forme constitutionali; dupa aceea s'a si creatu o lege noua cu conditiune de a se lucra dupa ea in cursu de 10 ani. In anulu trecutu se prelungi provisoriu pe 1 anu; acum este se se innoiesca. Ministeriele si prin trencete Corón'a ceru in acestu proiectu de lege mai multu numai conservarea de statu quo, adeca: efectivulu armatei intregi se fia că si pana acum totu 800,000, servitiulu activu (intielesu si celu din resvera) totu 12 ani, mai in securt, se remana tóte cum au fostu, macarca mai virtosu dela 1871 incóce alte staturi au facutu minuni intru inmultirea poterei armate, că-ci tóte s'a inarmatu pana in dinti, in càtu ti se pare că in fiacare di stau se'si sara in capu unii la altii. In motivarea proiectului de lege se recunósce, că acésta armare universale este unu reu infricosiatu, dara nu scie mai multu de càtu se dea sperantia, că dora va urma si desarmarea generale, in care astadi nu crede nimeni.

Din diecesea Oradei.

Lectorii nostrii isi voru aduce aminte, că dupa mórtea nefericitului episcopu Ioanu Olteanu cei interesati in causa din ambele parti ale diecesei cerea cu justa ingrijare si cu insistenia, că se fia informati prin organe de publicitate despre starea desolata in carea remasese ea in veduvi'a sa. Intocma asia se intempla si in timpulu de facia, dupace diecesei i se detu unu altu episcopu, si cum se intempla de comunu, ómenii in casuri de acestea isi perdu curendu patienti'a. Unii voru se scia ce s'a facutu cu fondurile; altii intréba ce s'a alesu cu administratiunea dominiului dela Beiusu, remasau acelea totu că apanage lui Nedetzky si companiei sale; in fine multi sunt fóte ingrijati pentru venitoriu gimnasiului dela Beiusu. Se afla si de aceia, cariori tñu că nu este bine se discute in publicu lucruri de natura fóte delicata, precum sunt si acestea. Ne-am alatura si noi la parerea acestora, candu amu vedea că in diecesea Oradei existe óresicare viața bisericésca constitutionale, unu corpu numit ori si-cum, inse ceva mai numerosu decat unu consistoriu, care se se ocupe inadinsu de afacerile materiali, de averile, de regularea diverselor fonduri diecesane, eclesiastice, scolastice, filantropice. In acestu casu totu s'aru informa persoane mai multe, si ingrijarea, si suspitiunea (prepusulu) nu aru prinde locu prea usioru. Asia inse canta tóte parcerile pe coperisul care cum ii vene.

Din partea nostra avemu numai informatiuni de acelea, de care presupuneam pana in dilele din urma, ca trebue se fia ajunsu pana acum la cunoscinta toturor diecesanilor. In càtu pentru fonduri: Dupa negociajii lungi si anevoiose cu cei dela potere, in fine preas. sa episcopulu diecesanu Michailu Pavelu luă asupra'si de buna voia, că sum'a fondurilor de 110,000 fl. val. austr. dilapidata de antecessorulu seu, se o puna la locu din economile cate i va ajuta D-dieu se faga. Se pare inse că cei mari si tari n'au fostu indestulati

nici cu atata, ci au mai cerutu ca episcopulu actuale se mai platesca alte 65 mii fl. datorii private, pe care le facuse nefericitudinu Olteanu pe la usurari. Se dice ca episcopulu Pavel spre a pune odata capetu la atatea scadale, s'a induplecatu ca se scurga si acestu pachar plin de fieri, pana in fundu.

Despre starea actuale a dominiului se scie numai atata positivu, ca Nedetzky fu scosu din acela fura voi'a lui prin advocatulu plenipotente alu episcopiei, ca inse elu alerga la B.-Pesta spre a midu loci, ca daca episcopulu ilu scose, incat se'i faca o pensiune pe viatia, firesce pentru meritele sale economice, de care se spariase si ministrul pre candu ilu departase din administrarea dominielor banatiene, inainte de a'lui aruncu in spinarea episcopului Olteanu sub titlu de nimicu, ca ar fi nepotu alu lui Franciscus Deak. Pensiu nu i'sa incuiintat cu atare, se numera ince aceliasi Nedetzky cate 100 fl. pe luna, din veniturile episcopiei sub titlu mai multu decat curiosu, de „ajutoriu“, pana ce ministeriulu sau altu cineva ii va afla vre altu functiune unde. Era de nu'i va afla nimeni nicairi si nici-o data, atunci Nedetzky se traga mereu 1200 fl. pe anu din veniturile episcopiei pana la finea vietiei sale? Minunata logica!

Starea gimnasiului dela Beiusiu este ceea ce insufla grija mare la toti cati mai simtu cate-ceva romanesce. Acelu gimnasiu a inplinitu tocma 50 de ani, de candu sa deschisu mai antaiu prim prea fericitulu episcopu Samuil Vulcanu, ca gimnasiu latino-romanescu. Documentul de fundatiune alu aceluiu s'a publicatu si este cunoscutu la cei interesati in causa. In cursulu aniloru, in urm'a reformelor radicali introduse in tote gimnasiele pe temeiulu regulamentului austriacu din 1850 adaogendu-se inca 3 clase superioare, s'a cerutu si spese mai multe; intraceea s'a scumpit si pretiurile obiectelor, si asia professorii nu s'a mai potutu ajunge cu salariile vechi. Sub episcopii carii au succesu, in locu de a se inmultu fondulu gimnasiului din veniturile episcopiei, dupa exemplulu lui Vulcanu, au cersitu subventiune din fondurile mari ale rom. catholicilor. Pre catu timpu se temea, mai alesu sub periodulu absolutismului, de resboiu cu Russa si de trecerea „unitilor la neuniti“ li s'a datu subventiuni, mai tardi ince si l'sau curmatu. Dupa aceasta gimnasiu dela Beiusiu recurse si elu la didactru (taxa scolastica), si fiindu-ca nu se ajungea nici asia, la salariile profesorilor, de altumentrea forte modeste, s'a mai adaosu din cass'a diecesana remasa dupa mortea episcopului Vasile Erdeli (m. 1862). In urmarea repausarei episcopului Iosif Popu-Selageanulu (m. 1873) se spera ca gimnasiu dela Beiusiu va avea unu ajutoriu buniciu din venitul celor 20,000 fl. v. a. destinate in testamentu ca fondu speciale pentru gimnasiu. Este inse sciutu ce s'a intemplatu cu testamentulu episcopului Iosif. Pare ca ar fi o „facatura“, ca cele mai multe donatiuni testamentarie facute de catra persone pre atatu de generose, pre catu si religiose, in favorea bisericilor si a scolelor nationali romanesce, se fia combatute candu din partea gubernului, candu din a consangeniilor, si cu exceptiune de testamentulu lui Simionu Romaniei, totu numai din lipsa de formele cerute de legi. Precum la testamentulu lui Iova Popoviciu dela Lugosiu, asia si la celu remas dupa episcopulu Iosif, au lipsit uenele forme, din care causa colo au intentat procesu nepotii, din cocne fisculu. Pana pe la Aprilie a. c. procesulu asupra testamentului dela Oradea, dupa cinci ani de traganare, se afla in apelatiune la curtea suprema. Pe atunci se spunea, ca fiscului (statului) s'aru fi adjudecatu din avere episcopului Iosif a treia parte, si ca restul de 2/3 ar fi se se inpartia in sensulu asia numitei conventiuni Coloniciane intre diecese si consangeni in parti egali. Nu scim daca de atunci incoc s'a terminat acelu procesu, speram ince ca a deveratii amici ai culturii romanilor nu voru lipsi pe publiculu competente de informatiuni exacte.

Atata inca se mai scie, ca lacomia episcopului Olteanu atacase si mass'a testamentaria a fondului remas dupa ep. Iosif, ca-ci luase inprumutu din acela 68,000 fl., a mai incassat si alte pretensiuni de ale aceluiu pana la 20,000 fl. v. a., cu totulu 88,000 fl. Nu amu aflatu daca aceasta suma se coprinde in sum'a totale a passivelor lui Olteanu de 175 mii florini sau si mai multu, dara in fine trebue se vina timpulu, in care se se publice compturi exacte despre tote fondurile si datorile, atatu active catu si passive, pentru ca se le cunosc celu puicu diecesanii, carii au sant'a dreptate ca se fia informati exactu.

Episcopulu Iosif asecurase gimnasiului din Beiusiu mic'a subventiune anuale de 600 fl. din venitul dominiului; acelasiu episcopu mai intindea la unii teneri cate o sumusiora, pre candu avea se depuna examene de profesori din scientie filosofice etc. Incepuse si bietulu Oltenu se adaoge la platile profesorilor cate o misiune de florini pe anu, ca se o inpartia intre densii, pre candu diecile de mii se inveci mai virtosu in B.-Pesta. Dara cu ajutorie de acestea mici, neinsemnante, nesigure, date ca din gratia, ca de pomana, starea gimnasiului din Beiusiu va remanea totudeuna precaria, pana candu intr'o di fate, Musele se voru departa cu totulu de acolo, si atunci sufletulu episcopului Samuil se va simti torturat chiar si intru imperatiu ceriului. Musele, a deverat'a scientia, nu vrea se traiasca din gratia ca dascalii buchieri din tierile turcesci. Nu le sunt de ajunsu lipsele materiali, ci profesorii mai au se si traiasca in frica continua, care merge asia departe, in catu de ex. cu ocasiunea procesului de presa intentat din cauza colectiunei de documente, remase in 2 tomuri dela repaus. preotu Ioanu Munteanu cu tota bibliotecu lui in proprietatea bibliotecei, directorulu si cei mai multi profesori de frica ca se nu se compromita si ei si se nu periclitiedie chiaru existentia gimnasiului, au datu afara acelea Miscellanee, sub pretestu ca ele nu aru coprinde nimicu ce ar merita conservarea, candu tocma din contra, in acea colectiune se afla multe scrieri

prea interesante, de valore istorica si literaria, unele forte rare, altele unice, din care adeca nu se mai afla nicairi unu alu doilea exemplariu. Mii de carti, scrieri si documente, adesea forte compromititorie pentru personale, classe, corporatiuni, inca si monarchi, se afla depuse si conservate in nenumerate bibliotecu din tiéra, fura nici o frica de mesuri tirannice. Ajunsu ore numai romanii din acestu imperiu, ca se si renege istoria loru, sau se o citescu prin suterane, prin pesteri, intru ascunsu, la lumina de falinari orbui? O sierbitute ca aceasta se o sufere cine o pote, dara omu care si simte a sa demnitate, ii va da numele pe care'l merita.

De altumentrea nici chiaru in Oradea mare starea romanilor nu difere multu de a profesorilor din Beiusiu. Dupa informatiuni repetitive, atata din anul treicu, catu si mai de aproape din Septembre a. c., nici canonicii nu mai cutedia se vorbesca in publicu romanesce; ba unii nu-si mai vorbescu limb'a nici chiaru intre 4 pareti. Se credea pana acum de comunu, ca unde sunt episcopii si mitropolii, anume de ritu orientale, cu limba nationale, poporul se inmultiesce si limb'a castiga. Ilusiune trista! In Oradea se intempla tocma contrariu. Cele mai multe familii romanesce din classee burgesiei au disparutu, a remas numai seracimea prin suburbii. Causa acestui reu mare si rusnatoriu totodata, este usioru de a o explica.

Romania.

In fine dupa o lupta infocata si chiaru inversiunata de mai multe dile, camer'a deputatilor decise in cestiunea jidovesa abia Sambata in 6/18 Octobre, cu majoritate pe care nu o mai astepta nimeni. Proiectul gubernului, modificat cu multu in sensulu opositiunei, sau mai bine alu opositiunilor, fu adoptat cu 133 voturi pro si numai 9. contra; 2 deputati s'au abtinutu, 3 au lipsit, ca-ci adeca numerulu membrilor camerei actuale constituante este de 147. Reflectandu la legea electorale a Romaniei, se va potea dice cu totu dreptulu, ca aceasta revisiune fatala a constitutiunei in art. 7, in sensulu art. 44 alu tractatului dela Berlin, se facu de catra tiéra intréga, mai virtosu daca la acelu votu se va alatura si votulu corpului pendoratoriu, alu senatului, care inca se va pronuntia dilele acestea.

Ne avandu la man'a nostra in acestea momente textulu emendat si autenticu alu legei asia cum se vota acelasiu, amanamu publicarea lui pentru altu Nr. si ne indestulamu a premitte astadi numai, ca resultatulu votului fu telegrafat in aceasi ora dela Bucuresci la tote cabinetele si la multime de diarie straine; precum si, ca Alianti'a israelita totu este amarita in sufletu, ca-ci cu tole milioanele risipite nu a fostu in stare se sparga cetatea romanescă, nici se puna fundamentele la unu statu poliglottu in Romani'a care e statu nationalu cu o sindura limba.

Mare lucru este in lume unu gubernu parintescu si legislative parintesci. Dupace in anul 1864 locuitorilor sateni li s'a datu ocasiune de a si cumpara mosiile cu pretiuri fixe, pe langa plata in anuitati, nu scumpe, mai tardi s'a datu insuratiilor mosiile, si acum se dau celor carii si au versatu sangele in resboiu, in fine mai éta si o lege noua, prin care poporatiunea din catreva districte este aparata de lipsa si fome.

Proiectul de lege, votat de Adunarea deputatilor in siedint'a de ieri, 5 curent, si prin care doue-spre-dieci consilii judetiene sunt indatorate a contracta inprumuturi pentru ajutoriulu locuitorilor lipsiti de hrana.

Art. 1. Consiliurile judetelor Dambovita, Gorj, Muscel, Romanati, Teleorman Mehedinti, Valcea, Oltul, Ilfov, Dolj, Vlașca si Râmnicu-Sarat sunt indatorate a inprumuta sum'a de lei 2.737,893 dupa cum urmă:

Dambovita	200,000
Gorj	600,000
Muscel	40,000
Romanati	384,000
Teleorman	80,000
Mehedinti	200,000
Valcea	265,000
Olt	200,000
Ilfov	100,000
Dolj	200,000
Vlașca	100,000
Râmnicu-Sarat	8,000

Art. 2. Mentionat'a suma de 2.737,893 judetele o voru lua cu inprumutare dela cass'a de consemnatii cu o dobanda anuala de 5 la sută si o voru restitu prin anuitate in terminu de 4 ani.

Consiliurile judetene sunt obligate a radica, totu cu modu de inprumutare, si ori-ce alte sume disponibile ar avea comunele rurale sau judetele din fondurile de prestatiuni, spre a reduce astfel

cifrele insemnante pentru fiecare ar lua cu inprumutu dela cass'a de depuner si consemnatii.

Art. 3. Membrii alesi din sinulu consiliilor, voru contracta in numele acestor autoritati, si voru ridica valorea inprumuturilor, cari se voru intrebuinta la cumperare de produse, spre a se distribui locuitorilor in lipsa.

Art. 4. Consiliulu se indatoridia a inscrie la partea veniturilor prin budgetele loru anuale sum'a ce urmăria a se incassa dela locuitorii inprumutati, iar la partea cheltuelilor valorea anuitatiei, care se va restitu casselor de unde s'au inprumutat.

Art. 5. Inplinirea capitalului inprumutat si a dobantilor se va face dela locuitori de odata cu incassarea celorulalte dari si se voru intrebuinta, pentru acestu sfersitu aceleasi mijloce de percepare, conformu legei de urmarire.

— (Continuare din din discursulu ministrului de externe Bas. Boerescu.) In adeveru d-lor, este séu nu la noi cestiunea Evreilor o cestiune religioasa? Nu ati respunsu d-vóstra toti, ca ea este, puru si simplu, o cestiune sociala si economica. Va se dica religiunea, pentru Evrei, ca si pentru oricare altu strainu de ori-ce religiune, nu poate fi o pedeala la dobantirea si exercitarea drepturilor civile si politice; atunci se o declaralu curat. Eu unul m'am mirat pentru ce d-vóstra din opositiune nu ati declarat ca ve uniti cu noi si primiti principiul inscris de gubernu in capulu proiectului seu. Onor. d. Conta, de si nerevisionistu, inse in comitetul nostru de delegati, a primitti si a votat acestu principiu. De ce alti membri din opositiune nu facu totu asia? Ba inca ve marturesc ca mirarea mea a fostu mare, candu in proiectulu opositiunii, care a cadiut la votu dilele trecute, nu am vediut formulandu-se specialu principiul egalitatii civile si politice, cum facem noi.

Nici unu oratoru alu opositiunii, care a combatutu proiectul nostru, n'a declarat ca se unesc cu principiul inscris in capu. Ce-va mai multu: d. Ionescu a declarat ca primește unele paragrafe din proiectulu nostru; insa n'a disu nimicu in privint'a principiului. D. Marzescu a criticat chiaru paragraful care contine acel principiu, ca cum dintr'insulu aru resulta emanciparea Evreilor. Dér se ne intielegemu, puçinu pentru momentu, asupra acestei cuventu de emancipare. De ce emancipare a voit d. Marzescu se vorbesca aici? De emanciparea religioasa, in sensulu acesta ca noi admitemu egalitatea religioasa? Aceasta emancipare o admitu si o sustinu si ve adaugu ca, ori de catre ori in strainatete mi-se imputa ca noi n'am intielege se recunoscemem egalitatea religioasa tutulor cultelor, eu am protestat cu tarie, declarandu ca natiunea nu intielege a jená intru ce-va libertatea cultelor, séu a admite inegalitatea intre omeni din cauza de religiune. Credu, am fostu in dreptu si am esprimat simtiemsele tierei candu am facutu asemene declaratiuni. (Aplause). Sunu sicuru ca si d-nii din opositiune sunt de aceeasi ideia; sunu sicuru ca si d-lor admitu principiul egalitatii civile si politice. De ce atunci se nu lu inscria francu in capulu Constitutiunii, de ce se nu se exprime impede si leal; de ce reticentie, de ce lasa locu la interpretari si la indouieri imprudente?

O consequentia practica a introducerii acestui principiu, pe care guvernul l'u-a pusu in capulu proiectului seu, este ca tote diterintele séu pedecele, care esistau in legile nóstre anterioare, in privint'a dobantirei seu exercitarii drepturilor civile si politice, cadu; candu o dispositiune constitutionale prescrie ca religiunea nu mai poate fi o pedeala, o cauza de inegalitate, prin acesta chiaru se abroga tote dispositiunile contrarie continute de legile anterioare. Aceasta inse nu va se dica ca nu putem face alte legi conservatore séu preservatoré, de totu felul, si pentru Romani si pentru straini; déru prin aceste legi nu se mai poate admite vre-o inegalitate, vre-o inferioritate, séu vre-o deosebire, basate pe diferintele de religiune. Aceasta trebuie s'ò scimu positivu si lamurit.

A nu formulá principiul celu nou din art. 44, este a lasa locu la banuila ca am mai introduce diferintele basate pe religiune. De aceea imprudentia face opositiunea ca nu se unesc cu noi asupra principiului, ea, care declara asia de desu, ca cestiunea israelita nu este religioasa.

Noi nu ne jenam a declará, ca principiul acestei egalitatii ilu primim frante, absolutu, fara rezerva. Déca d. Marzescu vede intr'acesta unu proiectu de emancipare, ei bine, repetu: suntem pentru o asia emancipare. Spuna d-lui ca este contra; spuna ca religiunea mai poate constitui o diferinta intre personale, fia ele strainate séu romane! Inse nu credu ca voiti una ca acesta. Atunci suntem cu noi pentru emancipare. Intielegemt erasi ca voiti a mai conserva ceva din dispositiunile legilor anterioare, cari prescriau diferintele de drepturi din cauza de religiune? Declarati acesta; ca-ci noi ne declaram ca nu voim una ca acesta.

Déca inse candu ne ati spusu ca proiectulu nostru este basat pe emancipare, er' nu pe naturalisare, ati intielegemt suntem numai modulu de aplicare alu principiului din art. 44, ve voi proba peste puçinu catu ve insielati, si numai acela ce nu va voi se vedia, numai acela care nu va voi se audia, nu va intielegemt.

Astfelui dar, d-lor, in partea sa intaia, proiectulu nostru este in perfecta conformitate cu art. 44 din tractatulu dela Berlinu.

Déca am pusu cuvantul dobantire in proiectulu nostru, ceea ce a criticat d. Marzescu, si nu ne am marginuit in cuvantul esercitare, caus'a este ca acesta era conformu cu sistemulu adoptat de noi, acela alu naturalisarii, er' nu alu emanciparii. Trebuie d-lor, se

scim a ne familiarisá puçinu cu terminii sciintiei internationale; si se nu ne luamu numai dupa frase retorice si pompóse. Daca am fi adoptat sistemu emanciparii Evreiloru, fia absolutu, fia pe categorii, dupa cum ne presupune opositiunea, atunci nu amu fi mai pusu cuvenitul *dobandire*, pentru că emanciparea presupunea unu dreptu preexistentu; noi inse n'amu admisu acelui dreptu preexistentu, si de aceea a trebuitu se vorbim de *dobandire de drepturi*. Naturalisarea nu presupune preexistare de drepturi; de aceia print'insa se dobantescu drepturile si cei ce le dobantescu, le si esercita. Acestea, d-loru, nu le spunu numai astadi; ele suntu totu asia spuse de mine ministrilor straini cu cari amu avutu onore se vorbescu, dupa cum se afla constatatu in memoriu care contine resumatul tutulor argumentelor cu care amu aperat interesele tierei in strainatate.

In acestu memoriu se afla constatatu că noi amu declarat cu natiunea nu pote admite altu sistemu pentru aplicarea principiului din art. 44, de cătu acela alu naturalisarii individuale. Opositiunea insa voiesce cu ori-ce pretiu se ne dica că noi amu sustinutu sistemu emanciparii pe categorii, ca-ci, repetu inca odata, presupunu unu dreptu preexistentu. Insa faptele vinu de probéza, că noi amu combatutu emanciparea acésta, prin cele mai tari si mai juste argumente.

Eca, de exemplu, ce dicu in memoriu, la pag. 16: „Cu modulu acesta numai faptulu realu alu asimilarii, éru nu vre-unu dreptu preexistentu dobantitul seu ordonatu, va justifica efectulu retroactivu datu principiului naturalisarii fara deosebire de religiune.

Acestu modu de a procede, in armonie cu nouu principiu alu egalitatii religiose pusa in loculu art. 7, are insa pentru Romani avantajulu importantu de a'i adaptost contra pericolului unei prea rapede si prea mare infusuni de elemente eterogene.

Acestu pericolu, de care greu isi dau séma cei ce nu cunoscu Romani'a, este cuventul principale alu *repulsiunii reinvins*, si potu dice mai unanima, ce Romanii areta in contra aceia ce se chiama *sistemul categorielor*.

Astu-felu déru, fiindu claru probatul că, aci că si in strainatate, guvernulu nostru a sustinutu numai si-stemu naturalisarii individuale fara categorii, ca impusu admisibilu in tiera, a trebuitu se formulamu principiulu cuprinsu in art. 44 in modulu celu mai corectu, si se dicem că diferint'a de religiune nu mai constituie o pedeca pentru dobantirea si esercitarea drepturilor civile si politice. De cele-lalte doue paragrafe din art. 44, nu amu mai vorbitu de locu in proiectu, ca-ci, dupa cum amu aretatu dejá, atatu libertatea cultelor, cătu si egalitatea tratarii strainilor, fara deosebire de religiune, erau deja cuprinse in Constitutiunea nostra.

M'amu miratu numai de d. Marzescu, candu 'lu-amu auditu că art. nostru 21 din Constitutiune n'aru fi destulu in acordu cu paragrafulu alu doilea din art. 44 din tratatulu dela Berlinu; că, adica, acestu articolu 21 n'aru fi suficientu, si că aru potea da locu la dificultati si la neintielegeri viitoré intre noi si puterile straine; că-ci s'arau putea crede că, paragrafulu alu douilea din art. 44 dicendu că nici o pedeca nu se va pune seu la organizarea erarchica a diferitelor comunitati, seu la raporturile loru cu siefii loru spirituali, art. nostru 21 nevorbindu de acestea, s'arau putea ivi acele pedeci. Insa, d-loru, art. 21 este forte lamuritu, elu garantéza libertatea tutulor cultelor, si prin acésta se intielege si respectulu erarchiei seu raporturilor spirituale cu siefii loru spirituali. Numai unu Romanu n'aru trebui se arete indouielii asupra acestui punctu. Ve declaru, ca in strainatate, nici o persóna din lumea diplomatica nu 'mi-a facutu obiectiuni asupra art. 21. Mi s'a facutu o asia obiectiune că a d-lui Marzescu numai la Roma, inse ea nu provenia dela unu barbatu politicu, ci din partea unui membru alu aliantiei israelite. (Aplause).

Acela singuru 'mi-a facutu aceeasi obiectiune in contra art. 21, că-ci scia toté articolele din Constitutiunea nostra; elu numai 'mi-a disu că art. 21 n'aru fi indestulatru că se se respecte organizarea erarchica de care se vorbesce. Eu insa i-am respunsu că d-lui nu trebue se intielega că comunitatile religiose se pretinda a forma la noi Statu in Statu, asia in cătu se se potea esclude dreptulu de preveghire si de controlu alu Statului, pe care 'lu are ori-ce Statu autonomu, chiaru asupra organisarii erarchice a cultelor si a raportului loru cu siefii spirituali, că-ci atunci cum Statulu aru preveghia se nu se compromita ordinea publica că si bunele moravuri? Fia-care cultu este liberu a'si organisa erarchia sea cum va voi, déru dreptulu Statului de a controla si preveghia prin legi speciale organice este totu atatu de necontestat. Nu trebue déru că d. Marzescu se se indouiesca macar de acestu dreptu alu Statului; Statulu va avea dreptulu, pe viitoru, prin legi interioare, a regula modulu autorisarii functionarii rabinilor, si alte asemenei mesuri pentru practica esteriora a cultelor, in marginea catu se nu atinga libertatea care este garantata si cultului Israelitilor. A presupune, cum face d. Marzescu, ca alte puteri aru avea dreptulu se intervina in asemenei cestiuni secundarie interioare, este a presupune că are se se nege complecta' autonomia a Statului romanu, si atunci aru fi in desiertu a ne mai occupa de asemenei cestiuni.

Dificultatea déru preveduta de d. Marzescu mi se pare ca este cu totulu gratuita. Este déru complecta si suficiente formularea principiului din art. 44, asia cum amu facutu-o noi.

Se ne ocupam u acum mai in detaliu de explicarea acestui principiu. Amu disu că aici stau dificultatile cele mari; aici suntu stancile de care cata se scim a feri vasulu Statului, că se nu se cufunde. Erau doue sisteme in vedere, candu a fostu vorba de aplicarea principiului din art. 44: acela alu emanciparii si acela alu naturalisarii.

Nu mai vorbescu de sistemulu nerevisionistiloru, că-ci acela e negatiunea ori carui interesu de aplicare. Trebuie déru a ne pronuntia intre cele doue sisteme.

Sistem'a emanciparii se presinta ierasi supt doue forme: supt form'a unei emancipari largi a tutulor Israelitiloru nesupusi straini si sistema mai restrinsa, prin categorii.

(Va urmă.)

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea estraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 36.

Din ultim'a siedintia dela 3/17 Iuliu 1879.

Membri presenti 20.

Siedint'a se deschide la 9 ore a. m.

M. S. R. Domnulu, anuntiandu inca de a séra, cum că nu va potea se vina in acésta diminetia se presidie Academii, s'a decisu că se nu se mai dea caracterulu de solemnitate acestei siedintie, care va fi consacrata numai la terminarea lucrarilor ce se mai afla inscrise in program'a sessiunei.

D. Sionu comunicandu căteva exemplare dintr'un opuscul ce i'sa tramsu de D. Baronu de Meyronnet Saint-Marc eminentu publicistu francetu, spre a se oferi Academie, subt titlulu *La race latine le chant des Latins*, spune că acésta lucrare (care presinta unu scenariu in care canta gloria' ginte latine toté poporele romane fia-care in dialectulu seu), a primitu o mentiune onorabila in decursulu serbarilor latine dela Montpellier in 1878. Acésta comunicare o face cu o deosebita placere fiindu că la acelu concursu primulu premiu l'a capetatu destinsulu poetu alu Romaniei si membru alu Academiei d. V. Aleșandri, faptu insemnatul care a resonat in toté organele de publicitate si numai Analele academice nu au avutu panaacum ocasiune a'lu memorá.

D. Aleșandri se grasesc a adsoge că la opera', care a obtinutu mentiunea onorabila a calaboratu colegulu nostru, poetulu romanu G. Sionu.

Volumele d-lui de Meyronnet St. Marc se primesc cu multiamire si se decide că parte din ele se se depuna in bibliotecale publice din diferitele provincii locuite de romani.

D. Baritiu, presedinte alu sectiunei istorice, comunica alaturatulu raportu prin care relatézia in prescurtate despre lucrările acelei sectiuni in timpulu sessiunei presente:

„Sectiunea istorica a tinutu iu decursulu acestei sessiuni cinci siedintie, la care au participat 9 membri, anume; P. S. S. episcopulu Melchisedecu, G. Baritiu, N. Ionescu, V. Maniu, I. Hodosiu, Al. Odobescu, V. Al. Urechia.

Presedinte, G. Baritiu.

Secretariu, V. Maniu.

Cestiunile date in discussiunea sectiunei istorice au fostu:

„1. Missiunea d-lui N. Densusianu, decisa din sectiunea anului 1878, pentru adunarea de documente istorice, cu scopu de a indeplini lacunele din istoria s'a, despre revolutiunea din anul 1874.

„2. Raportulu verbalu facutu de d-nu Odobescu asupra publicarei manuscriptelor cantemiriane, aduse din Russi'a.

„3. Adress'a d-lui prefectu Remus Opranu dela Constantia, comunicata de cătra onor. Ministrul alu cultelor si instructiunei publice, cu Nr. 380, din 11 Aprilie a. c., despre monumentele antice, cari se afla pe teritoriul Dobrogei in mare numera, si care d-sa este de parere a se aduce in Constantia si a se formá dintr'ensele unu muzeu localu; mai departe epistol'a d-lui prefect George Ghica din Tulcea, si informatiunile d-lui V. Al. Urechia, date in aceeasi cestiune, dupa catorul a ce facu d-sa prin Dobrogea.

Cestiunea Nr. 1 trecu prin o lunga desbatere in siedintiele din 30 si 31 Maiu st. v., dupa care sectiunea alegendum de referentul pe d. colegu V. Babesiu, cu insarcinare că, cercetandu tota colectiunea si estrasele documentelor tramise de d. Densusianu dela B.-Pest'a, se'si dea opinionea asupra valorei loru istorice cum si déca, si pana la ce mesuri si-a ajunsu scopulu principalu pentru care i'sa incredintiatu acea missiune si spesele cerute.

Raportulu d-lui Babesiu este cunoscutu Academiei si decisiunea luata asupra lui se cuprinde intr'unu altu procesu-verbalu.

„Nr. 2. Din manuscrisele cantemiriane, pe langa cele publicate in anii precedenti, s'a mai tiparitul estimpu *Istori'a ieroglifica* in 31 de côle si *Collectania orientala* in 2; éra *Vita C. Cantemirii* este subt pressa. Urmédia corespondintele, glosarilu, bibliografa si prefac'a; toté acestea suntu ingrijite d-lui colegu Al. Odobescu. Asia, aci lipsesc numai, că la intocmirea bugetului se se ia in consideratiune spesele necessare pentru tiparirea restului de circa 13 côle in proportiunea in care se votasera aceleia in siedint'a din 27 Septembre 1878, din fondulu economielor cu 6,500 lei noi.

„Nr. 3. Sectiunea istorica in siedintiele din 18 si 21 Iunie primi cu adeverat'a satisfactiune patriotica scirile autentice venite despre monumentele antice care se afla in Dobrogea si votézia recunoscintia d-lor Opranu si Ghica; inse nu este de opinione că se institue vr'unu muzeu in Dobrogea, ci doresc si recomanda că or căte monumente s'ar affla in acea provincie, care se merite conservare, se fia transportate la muzeul national din capital'a tieri si se fia asiediate aici. Acésta opinione fù sustinuta cu argumente tari si adoptata in unanimitate, cu adaosu că din partea Academiei se faca prin delegatiunea sa, pasii necesari pe langa inaltulu gubernu alu tieri, spre scopulu acestu.

„Déca sectiunea istorica, in acésta sectiunea estraordinaria, nu a fostu in stare se desvólte activitatea celu puçinu egala cu aceea din anulu trecutu, cau'a principi-

pala se poate afla intru inprejurarea că membrii sei că si ceilalti domni colegi, convocati in sessiunea extraordinaire mai cu trei luni inainte de 15/27 Augustu, care fuseseră pana acum dio'a convocare, in sessiunea anuala, in partitii in diverse comisii emise in urmarea nouei organisatiuni a acestui Corp Academicu, au fostu distracti dela studiile ce cadu in sfera de activitate a sectiunei loru; era catra finitul acestei sessiuni, afaceri de alta natura au silitu pe majoritatea loru a se departa fara că sectiunea se apuce macar a se reconstitu in sensulu noueloru Statute si alu regulamentului adoptat de curendu, din care causa Sectiunea remane cu biurolu seu mai dinainte, pana la sessiunea viitoré din a. 1880."

Dupa lungi desbateri, se punu la votu conclusiunile raportului sectiunei istorice, privitoare la antichitatile din Dobrogea, si se apróba, cu desvoltarile date mai cu séma de d. Laurianu. Intru ceea ce priveste insemnarea efectuata efectuativu retroactivu datu principiului naturalisarii fara deosebire de religiune.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Érasu unu usurariu impuscatu). Evreulu Wolf Friedmann, locuitoru in comun'a Skotarka in Ungari'a sup., veneticu inse din Galiti'a, dupa ce fugise de acolo fu condamnat la temnitia in Muncaciu pentru crim'a inselatiunei. Scapatu din prisone, dupa ce se asediá in susu numit'a comuna, in pucini ani au spoliat pe locuitoru de toté averile loru. In dilele treure intorcendu-se de la târgul Smoj, indata ce trece lini'a fruntarie, fù impuscatu si omorit din dosu, fara ca se se scia asasinulu. (Debreczen et Szabadság.)

— (Difteritis). Acestu morbu spurcatu s'a incinsu din nou in căteva parti ale monarhiei, chiar in Vien'a au inceputu se móra din nou multi princiici si mai maricei, dar in proportiune de nicairi nu vinu atate sciri triste despre victimele asia numitului gusteru, ca din Clusiu, de unde inse tocma acum cete timu o scire din cele mai puçinu asteptate, care este, ca la Clusiu in casele unde magiarii locuesc „impreuna cu valachii“ dintre princiici magari moru multi, ér dintre ai valachilor mai nici unul. In fóia medicala K. Kalauz, unu medicu voiesce a sci, ca princiici romanilor de aceea nu moru de gusteru, pentru ca mananca cépa forte multa. Dupa noi mai ca nu se insiéla acelu medicu. Cépa si aiulu (usturoiulu) sunt cunoscute, din cele mai departate timpuri, nu numai la noi romani, preste totu, ci si la toté popórale din triânghiul iliricu că plante preservative in contra multor bôle; apoi este sciutu ca otietulu cu cépa si mai multu cu aiu, este bucată asia de usitata la romani, că si la o parte mare din italieni. Dar bine se fia intielesu, că nimeni nu bea otietu, nici mananca cépa in dorere de gât, ci le mananca ómenii sanetosi, si in acestu casu ele sunt preservative.

— (Himen). Dlu Andrei G. Rusu, telegrafistu in Seghedinu adi in 14 Octobre d. a. la 3 ore si-a serbatu cununi'a in biseric'a gr.-cath. din Muresieni, cu amabil'a d-siora Leon'a Fogarasi, fiic'a lui Danielu Fogarasi, jude la tribunalulu r. ung. din locu. — Nuni marii au fostu: dlu consl. pensionatul si advocatul Mateiu G. Popu, cu statut'a i socia. — Paranimfe au fostu dsiorele: Polixen'a Fogarasi, si Teréz Bauer. — Paranimfi, dnii: Iosifu Rusu si Ioanu Vod'a. — Felicitam jun'a pareche. Armonia, Bucuria.

Literariu.

„Pastoriul“ fóia literaria-bisericésca este anuntiata se ésa dela 1 Ian. 1880 sub redactiunea preotului Josifu J. Ardeleanu, in B. Giula si in editiunea lui Josifu Besanu, de 2 ori pe luna. Pretiul pe 1 anu 6 fl. Anuntiuri s'a trimis in toté partile.

Dn. A. P. Pitucu in Oradea mare, anunta publicarea opului intitulatu *Atala de com. Chateaubriand*, tradusu de dsa in romanesce. Pretiul e numai 60 cr.

Singuru numai veritabil'a

Apa de gura anatherina

Dr. Popp

(100) 1—2

este unu remediu sigur in contra

Doreriloru de dinti

D-lui J. G. Popp

c. r. dentistul alu curii din Vien'a,

Stadt, Bognergasse Nr. 2.

Saferindu momentanu de doreri intensive de dinti, am facutu intrebuintare de renumit'a d-tale apa de gura anatherina si dorerile s'a alinatu indata.

Me simtiu forte indatorat cu recunoscintia fatia de d-ta si recomandantu in modulu celu mai calduros tuturor celor ce suferă de dinti apa de gura anatherina a d-tale.

Zara, 1 Ianuarie, 1869. Dr. Ant. Nicolo Martinow.

Se afla de vendiare:

Depositele se afla: in Sibiu la d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comerciant, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; in Orasici'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; in Brasovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius, Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Eremias, comerciant; in Mediașu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; in Sebeșu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; in Sighișoar'a la d-nii J. B. Misselbacher et fiu, J. B. Teutsch, precum si in toté farmaciele, parfumerie, magazinile de galanterie si de materiale din Transilvania.